

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulug'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNY KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNIIY- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHATLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI - PHILOLOGICAL SCIENCES**Received:** 16 February 2025**Accepted:** 5 March 2025**Published:** 20 March 2025*Article / Original Paper***SIMULTANEOUS ANALYSIS OF LEXICAL UNITS IN THE FIELD OF INTERNATIONAL LAW IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES****Isanova Feruza Tulqinovna ugli**

Researcher of the Uzbekistan State World Languages University

Abstract. This article examines the synchronic analysis of lexical units related to international law in English and Uzbek, as well as the morphological, semantic, and functional features of international law terms in both languages. It analyses their synonymous and antonymous relationships. Additionally, the article identifies issues arising during the translation of international law terms and explores how these terms are shaped under the influence of national and cultural factors. The findings emphasize the importance of the principles of equivalence and adequacy in accurately interpreting legal texts, which contributes to enhancing the translation process and promoting an effective understanding of international law.

Keywords: international law, lexical units, synchronic analysis, legal terms, translation, equivalence, semantics, morphology, functional features, synonyms, antonyms.

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI**Isanova Feruza Tulqinovna**

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq sohasiga oid leksik birliklarning sinxron tahlilini ko'rib chiqilishi bilan birga, ingliz va o'zbek tillaridagi xalqaro huquq terminlarining morfologik, semantik hamda funksional xususiyatlari o'rganilgan bo'lib, ularning sinonimik va antonimik munosabatlari tahlil qilingan. Shuningdek, xalqaro huquq terminlarining tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va terminlarning milliy va madaniy omillar ta'sirida qanday shakllanishi yoritiladi. Natijalar, huquqiy matnlarni aniq va to'g'ri talqin qilishda ekvivalentlik va adekvatlik tamoyillarining muhimligini ta'kidlaydi, bu esa tarjima jarayonini takomillashtirish va xalqaro huquqni samarali tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: xalqaro huquq, leksik birliklar, sinxron tahlil, huquqiy terminlar, tarjima, ekvivalentlik, semantika, morfologiya, funksional xususiyatlar, sinonimlar, antonimlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N38>

Kirish. Hozirgi globallashuv sharoitida xalqaro huquq sohasi tezkor rivojlanib, turli tillar o'rtasidagi huquqiy terminologiyani uyg'unlashuvi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro huquqga oid leksik birliklarning sinxron tahlili tilshunoslik va huquqshunoslik kesishgan nuqtada tahlil qilinishi zarur bo'lgan dolzarb masalalardan biridir. Ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq terminlarining tuzilishi, semantik xususiyatlari va tarjima jarayonidagi o'ziga xosliklarini o'rganish, mazkur terminlarning ekvivalentligi va funksional mosligini aniqlashga xizmat qiladi. Mazkur tadqiqot xalqaro huquq leksikasining ingliz va o'zbek tillaridagi lingvistik xususiyatlarini tahlil qilish, ularning sinonimik hamda antonimik

munosabatlarini o'rganish hamda tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlashga qaratilgan. Shuningdek, bu ish huquqiy terminlarning milliy va madaniy omillar ta'sirida qanday shakllanishini ham yoritib beradi. Maqola xalqaro huquq sohasida terminologik uyg'unlikni ta'minlash, tarjima amaliyotini takomillashtirish hamda huquqiy matnlarning aniq va to'g'ri talqin qilinishiga yordam berishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili. Xalqaro huquq sohasi bo'yicha leksik birliklarning tahlili tilshunoslik va huquqshunoslik kesishgan nuqtada olib borilayotgan tadqiqotlar qatorida muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Ingliz va o'zbek tillarida ushbu sohadagi terminlarning o'rganilishi, ularning semantik tuzilishi, tarjima jarayonidagi o'ziga xos jihatlari va funksional xususiyatlari turli tadqiqotchilar tomonidan keng yoritilgan. Xalqaro huquq terminologiyasining o'ziga xosligi, avvalo, huquqiy tizimlarning farqlari va har bir tilning lingvokulturologik xususiyatlari bilan bog'liqdir.

Tilshunos olimlar xalqaro huquq leksikasining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni har xil jihatlardan tahlil qilganlar. Masalan, mahalliy tilshunoslari orasida E.Sh.Sabirova tomonidan olib borilgan tadqiqotda huquqiy atamalar tasnifi va ularning turlariga oid muhim nuqtalar ko'rib chiqilgan. U tadqiqotlarida xalqaro huquq terminologiyasini o'z ichiga olgan ingliz va o'zbek tillaridagi huquqiy terminlarni o'rganish orqali, tilshunoslikda terminologiya va uning tushunchalariga oid sinxron taqqoslash usullari bilan tanishishga imkon yaratadi. Huquqiy atamalarni tahlil qilish ikki til o'rtasidagi leksik aloqalarni va terminologik farqlarni aniqlashga yordam beradi, bu esa xalqaro huquq sohasidagi amaliyotlarga yanada aniqlik kiritadi.[1] E.Sh.Sabirovaning huquqiy atamalar tasnifi va ularning turlariga oid tadqiqoti xalqaro huquq leksikasining o'rganilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Uning tadqiqotida, ingliz va o'zbek tillaridagi huquqiy terminlarning sinxron tahlilini amalga oshirish orqali, tilshunoslikda terminologiya va tushunchalar bo'yicha taqqoslash usullari ko'rib chiqiladi. Bu yondashuv ikki til o'rtasidagi leksik aloqalarni aniqlashga yordam berib, terminologik farqlarni ochib beradi. Natijada, xalqaro huquq sohasidagi amaliyotlarga yanada aniqlik kiritilib, tilshunoslikda muhim nazariy va amaliy xulosalar chiqarilishi mumkin.

Ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq sohasiga oid leksik birliklarning sinxron tahlili, ikki tildagi yuridik terminlarning strukturasini va ma'no tarkibini chuqur o'rganishga imkon beradi. O'zbek yuridik terminologiyasining asosiy qismini bir yoki ikki so'zdan iborat terminlar tashkil etadi va bu holat xalqaro huquq sohasida ham keng tarqalgan. Xalqaro huquq terminlari qisqa va aniq bo'lishi zarur, chunki murakkab tuzilishga ega bo'lgan terminlar huquqiy hujjatlarning tushunilishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa, ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq bilan bog'liq terminlarning qisqartirilgan shakllari, xalqaro hamkorlik va huquqiy matnlarni aniq va samarali talqin qilishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun, ikki tilda ham yuridik terminlarning yaratishda qisqa va tushunarli bo'lishi, xalqaro huquqni to'g'ri tushunish va qo'llash uchun zarurdir.[2] Yuqorida berilgan fikrlar, ingliz va o'zbek tillaridagi xalqaro huquq terminlarining sinxron tahlilini amalga oshirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Xalqaro huquq leksikasining qisqa va aniq bo'lishi zarurligini ta'kidlash, ayniqsa, murakkab tuzilishga ega terminlarning huquqiy hujjatlarni tushunishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini yoritadi. Uning tadqiqotida, yuridik terminlarning qisqartirilgan shakllarining xalqaro hamkorlik va huquqiy matnlarni samarali talqin qilishdagi roli ham alohida

ko'rsatilgan. Bu nuqtai nazardan, ikkita til o'rtasidagi leksik va semantik farqlarni aniqlash, xalqaro huquq sohasidagi terminologiyani samarali qo'llanilishi uchun zarur.

Xorijiy tadqiqotlardan, Max A. Gutbrodning *Legal Facts* atamasining ishlatilishiga oid tadqiqoti, yuridik terminologiya va xalqaro huquq sohasida "Huquqiy faktlar" tushunchasining xilma-xil yuridik tizimlardagi qo'llanilishini tahlil etadi. Ishda, huquqiy faktlarning xalqaro huquqdagi o'rni va ularning huquqiy tizimlarda yuridik munosabatlarni shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Xalqaro huquq doirasida huquqiy faktlar ko'pincha huquqiy natijalar va majburiyatlar yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, ingliz va o'zbek tillaridagi yuridik terminlarning sinxron tahlili jarayonida huquqiy faktlar atamasining qanday ishlatilishini va uning qonuniy ta'sirini o'rganishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, yuridik terminlarning aniq va qisqa bo'lishining muhimligini, chunki murakkab va uzaytirilgan terminlar huquqiy tushunchalarni noto'g'ri talqin qilishga olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi.[3] Tadqiqotchi, huquqiy faktlarning xalqaro huquqda qanday huquqiy natijalar va majburiyatlarni yuzaga keltirishi, shuningdek, ingliz va o'zbek tillarida bu atamaning qanday o'zgargan shakllarda qo'llanilishi masalalariga to'xtaladi. Ushbu tadqiqot, yuridik terminlarning aniq va qisqa bo'lishi zarurligini, chunki murakkab va uzaytirilgan terminlar huquqiy tushunchalarni noto'g'ri talqin qilishga olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi. Xalqaro huquqdagi huquqiy faktlar atamasining sinxron tahlili, ikki tildagi terminologiya o'rtasidagi farqlarni va o'xshashliklarni aniqlashga yordam beradi, bu esa xalqaro huquqni samarali va to'g'ri tushunish uchun muhim ahamiyatga ega.

Yu.S. Kravchukning "Problems of translating legal terms related to real estate/realty" nomli maqolasida quyidagi fikrlarni keltirib o'tgan. Ko'chmas mulk bilan bog'liq huquqiy atamalarni tarjima qilish ko'plab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, chunki huquqiy tilning murakkab tabiati, madaniy farqlar va huquqiy hujjatlarda aniqlikni ta'minlash zarurati mavjud. Asosiy muammolar tillar orasida bevosita mos keluvchi atamalar yo'qligi sababli yuzaga keladi, ayniqsa, umumiy huquq tizimi (masalan, ingliz tili) va fuqarolik huquqi tizimlari (masalan, o'zbek tili) o'rtasida tarjima qilganda. Masalan, sotib olish hujjati (title deed), garov (mortgage) va o'ziga xos huquq (easement) kabi atamalar ba'zi tillarda aniq ekvivalentlarga ega bo'lmasligi mumkin, bu esa ularni moslashtirish yoki yangi atamalar yaratishni talab qiladi.

Qo'shimcha qilib aytish kerakki, bu atamalarning talqini huquqiy tizimga qarab sezilarli darajada farq qilishi mumkin. Noto'g'ri tarjima qilish xatoliklar yoki huquqiy nizolarga olib kelishi mumkin, ayniqsa, xalqaro ko'chmas mulk bitimlarida. Shu sababli, aniq tarjima qilish uchun manba va maqsad tilidagi huquqiy tizimlar, shuningdek, madaniy va kontekstual nozikliklarni chuqur tushunish juda muhimdir.[4] Uning ta'kidlashicha, ko'chmas mulk bilan bog'liq huquqiy atamalarni tarjima qilishdagi muammolar ko'plab qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi, chunki bu atamalar har bir huquqiy tizimda o'ziga xos talqinlarga ega bo'lishi mumkin. Ayniqsa, umumiy huquq tizimi va fuqarolik huquqi tizimlari o'rtasidagi farqlarni inobatga olgan holda, huquqiy atamalarni tarjimasi noto'g'ri talqinlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, to'g'ri va aniq tarjima qilish uchun manba va maqsad tillaridagi huquqiy tizimlar va madaniy kontekstni chuqur tushunish zarur. Bu masalalarni samarali hal qilish uchun huquqshunolar va tarjimonlar o'rtasidagi hamkorlik katta ahamiyatga ega. Ko'rinib turibdiki, xalqaro huquq leksikasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ushbu sohada muhim masalalarga e'tibor qaratadi. Xususan, ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi terminologik tafovutlar, tarjima strategiyalari hamda huquqiy atamalarning milliy huquqiy tizimlarga moslashuvi dolzarb ilmiy muammolardan biri

bo'lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot xalqaro huquq terminlarining sinxron tahlilini amalga oshirib, ushbu sohada mavjud bo'lgan ilmiy qarashlarni yanada boyitishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqola ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq sohasiga oid leksik birliklarning sinxron tahlilini amalga oshirishga qaratilgan bo'lib, uning usulida ikkita asosiy metodologik yondashuv qo'llaniladi: tilshunoslik va huquqshunoslikning integratsiyalangan yondashuvi. Maqsad, ikkita til (ingliz va o'zbek) o'rtasidagi leksik terminlarning semantik, morfologik va funksional xususiyatlarini tahlil qilish orqali ularning ekvivalentligini aniqlash va tarjima jarayonidagi muammolarni yoritishdir. Tadqiqotda tilshunoslikda qo'llaniladigan sinxron taqqoslash usuli asosida leksik birliklar, ya'ni xalqaro huquq terminlari tahlil qilinadi. Bu yondashuv, har ikki tildagi terminlarning semantik va morfologik strukturasini o'rganish, shuningdek, ularning sinonimik va antonimik munosabatlarini aniqlash imkonini beradi. Xalqaro huquq sohasida terminlarning qisqa va aniq bo'lishi zarurligi, ayniqsa murakkab tuzilishga ega terminlarning huquqiy hujjatlarning tushunilishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi yoritiladi. Shu bilan birga unda, huquqiy atamalarni o'rganishda ikkala tilning yuridik tizimlaridagi farqlarga e'tibor qaratiladi. Xususan, ingliz va o'zbek tillaridagi xalqaro huquq terminlarining o'ziga xosligi va ularning madaniy ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, yuridik terminlarning maqsadga muvofiq ishlatilishi va ularning xalqaro huquq sohasida to'g'ri talqin qilinishi uchun ekvivalentlik va adekvatlik tamoyillarining muhimligi ta'kidlanadi.

Metodologik yondashuvlarning bir qismi sifatida tarjima jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklar va terminologik farqlar o'rganiladi. Terminlarning milliy va madaniy omillar ta'sirida qanday shakllanishi ham yoritilib, yuridik terminologiyaning lingvokulturologik o'ziga xosliklari ochib beriladi va huquqiy terminlarning aniq va qisqa bo'lishining zarurligi ko'rsatiladi, chunki murakkab va uzaytirilgan terminlar huquqiy tushunchalarni noto'g'ri talqin qilishga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot natijalari xalqaro huquq sohasida terminologik uyg'unlikni ta'minlash, tarjima amaliyotini takomillashtirish va huquqiy matnlarni aniq va to'g'ri talqin qilishga yordam beradi. Shuningdek, bu yondashuv yuridik sohadagi amaliyotlarni yanada samarali va tushunarli qilishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari. Tahlil natijasiga ko'ra, ingliz va o'zbek tillaridagi xalqaro huquq terminlari o'rtasida bir qator morfologik, semantik va funksional farqlar mavjud. Morfologik jihatdan, ingliz tilidagi terminlar ko'pincha qisqartirilgan shaklda bo'lib, aniq va tushunarli bo'lishi kerak. Masalan, ingliz tilida *legal facts* atamasi qisqacha va aniq ishlatilsa, o'zbek tilida esa *huquqiy faktlar* atamasi kengroq ma'noga ega va ba'zan uzunroq shaklda qo'llanadi. Bu farqlar tarjima jarayonida muammolarni keltirib chiqaradi va huquqiy matnlarning aniq talqin qilinishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Semantik nuqtai nazardan, ingliz va o'zbek tillaridagi terminlar o'rtasida ba'zi o'xshashliklar mavjud bo'lsa-da, ularning ma'nosi turli madaniy va huquqiy tizimlar ta'sirida o'zgarishi mumkin. Masalan, *property rights* atamasi ingliz tilida ko'proq mulk huquqi sifatida tushunilsa, o'zbek tilida bu atama kengroq tushuncha bilan ifodalanadi, ya'ni u faqat mulkni emas, balki boshqa huquqiy hujjatlarni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Funksional jihatdan, xalqaro huquq sohasidagi terminlar ko'pincha o'zaro sinonimik yoki antonimik munosabatlarga ega. Bunda ingliz tilidagi *legal obligation* va o'zbek tilidagi

huquqiy majburiyat atamaları o'zaro sinonimik aloqada bo'lsa, *jurisprudence* va *huquqshunoslik* atamaları o'rtasida antonimik munosabat mavjud. Bunday munosabatlar tarjima jarayonida ekvivalentlik va adekvatlik tamoyillariga rioya qilish zarurligini ko'rsatadi.

Tarjima jarayonida eng katta muammolardan biri terminlarning xalqaro huquqdagi aniq va qisqa bo'lishi zarurligidir. Ingliz va o'zbek tillaridagi terminlarning semantik va funksional o'zgarishlari, ularni o'zgartirish yoki yangicha talqin qilishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, xalqaro huquq terminlarini o'zgartirishda har ikki tilda ham tushunarli va aniq bo'lishi, huquqiy matnlarni to'g'ri talqin qilish uchun muhimdir.

Muhokama. Tadqiqotda ikki til o'rtasidagi huquqiy terminlarning semantik va morfologik xususiyatlari o'rganilib, ularning sinonimik va antonimik munosabatlari, shuningdek, tarjima jarayonidagi muammolar taqdim etilgan. Xalqaro huquq terminlarining qisqa va aniq bo'lishi zarurligi, ayniqsa murakkab tuzilishga ega bo'lgan terminlar huquqiy hujjatlarning tushunilishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi ta'kidlangan. Bu jarayonda, ingliz va o'zbek tillaridagi terminlar o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni tahlil qilish orqali, xalqaro huquqni to'g'ri va samarali qo'llash uchun muhim xulosalar chiqarilgan. Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalqaro huquq terminlari qisqacha va aniq ifodalangan bo'lishi kerak. Bu, ayniqsa, tarjima jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ingliz va o'zbek tillaridagi huquqiy atamalarni tahlil qilish, ular o'rtasidagi sinonim va antonim munosabatlarini ko'rsatish orqali, tarjima jarayonidagi muammolarni hal qilishda yordam beradi. Masalan, *legal facts* atamasi ingliz tilida keng qo'llanilsa, o'zbek tilida bu tushuncha ba'zan turlicha ifodalanadi, bu esa huquqiy matnlarni to'g'ri talqin qilishda qiyinchiliklar keltirib chiqarishi mumkin.

Ishimizda ko'chmas mulk sohasiga oid terminlarning tarjimasi bilan bog'liq qiyinchiliklar ham yoritilgan. Yu.S. Kravchukning tadqiqotida ko'chmas mulk bilan bog'liq yuridik terminlar o'rtasidagi tarjima farqlari va ularning to'g'ri talqini tahlil qilingan. Bu kabi misollar, huquqiy terminologiyani til va madaniyatga bog'liq xususiyatlarini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi va xalqaro huquqdagi terminlarni samarali qo'llashda sezilarli ahamiyatga ega bo'ladi. Maqola xalqaro huquq terminlarining tarjimasida milliy madaniyatlarning ta'siri va tilshunoslikka oid o'ziga xosliklarni taqdim etadi. Xalqaro huquq terminlarini ikkita tilda bir xil ma'noda ifodalashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar, ayniqsa, murakkab huquqiy tizimlar va madaniyatlar o'rtasida, to'g'ri va aniq tarjima amalga oshirishni ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, xalqaro huquqni to'g'ri tushunishga va uning samarali qo'llanilishiga yordam beradi.

Xulosa. Maqola ingliz va o'zbek tillarida xalqaro huquq sohasiga oid leksik birliklarning sinxron tahlilini amalga oshirib, ikki tildagi yuridik terminlarning morfologik, semantik va funksional xususiyatlarini o'rganish orqali tarjima jarayonidagi muammolarni aniqlashga katta hissa qo'shadi. Ishda, ingliz va o'zbek tillaridagi xalqaro huquq terminlari o'rtasidagi ekvivalentlik va funksional moslikni tahlil qilishning ahamiyati ta'kidlanadi. Shuningdek, maqolada milliy va madaniy omillar ta'sirida terminlarning shakllanishi o'rganilib, tilshunoslik va huquqshunoslik o'rtasidagi integratsiyaning muhimligi ko'rsatilgan.

Xalqaro huquq sohasidagi yuridik terminlar qisqa, aniq va tushunarli bo'lishi zarurligini, ayniqsa murakkab va uzoq terminlar huquqiy tushunchalarning noto'g'ri talqiniga olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi. Maqola, shuningdek, ingliz va o'zbek tillaridagi terminlar o'rtasidagi semantik farqlarni aniqlash va tarjima jarayonida ekvivalentlik tamoyillariga rioya qilishning muhimligini ta'kidlaydi. Natijada, xalqaro huquq sohasidagi leksik birliklarning sinxron tahlili

tarjima amaliyotini takomillashtirish, huquqiy matnlarning aniq va to'g'ri talqin qilinishini ta'minlashga xizmat qiladi. Bu o'z navbatida, xalqaro hamkorlikni yaxshilash va huquqiy matnlarning samarali talqin qilinishini ta'minlash uchun zarur bo'lib, huquqiy tizimlar o'rtasidagi o'zaro tushunishni mustahkamlashga yordam beradi.

Adabiyotlar/Литературы/References:

1. Sabirova E.Sh. CLASSIFICATION OF LEGAL TERMS // Экономика и социум. 2020. №10 (77). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/classification-of-legal-terms> (дата обращения: 18.02.2025).
2. Sadoqat Rasul Qizi Rajabova QONUN TILI TERMINALOGIYASINING TASNIF MASALASI // CARJIS. 2022. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/qonun-tili-terminalogiyasining-tasnif-masalasi> (дата обращения: 18.02.2025).
3. Gutbrod Max A STUDY ABOUT THE USE OF THE TERM "LEGAL FACTS" // Russian Law Journal. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/a-study-about-the-use-of-the-term-legal-facts> (дата обращения: 18.02.2025).
4. Kravchuk Yu.S. Problems of translating legal terms related to real estate / realty // Russian Linguistic Bulletin. 2020. №1 (21). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problems-of-translating-legal-terms-related-to-real-estate-realty> (дата обращения: 18.02.2025).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).